

20275 95744
М. ФІЛІПС ПРАЙС

СТАРИЙ ЛАД В ЕВРОПІ І НОВИЙ ЛАД В РОСІЇ.



З англійського перекладе — Е. Крук.

ЦІНА 15 ЦЕНТІВ

1919

ВИДАНС 6-ГО ВІДДІЛУ У. Ф. С. П.
В НЬЮАРКУ, Н. ДЖ.

ЛННБ України ім. В. Стефаника



01271973U

2006 13

~~83964~~

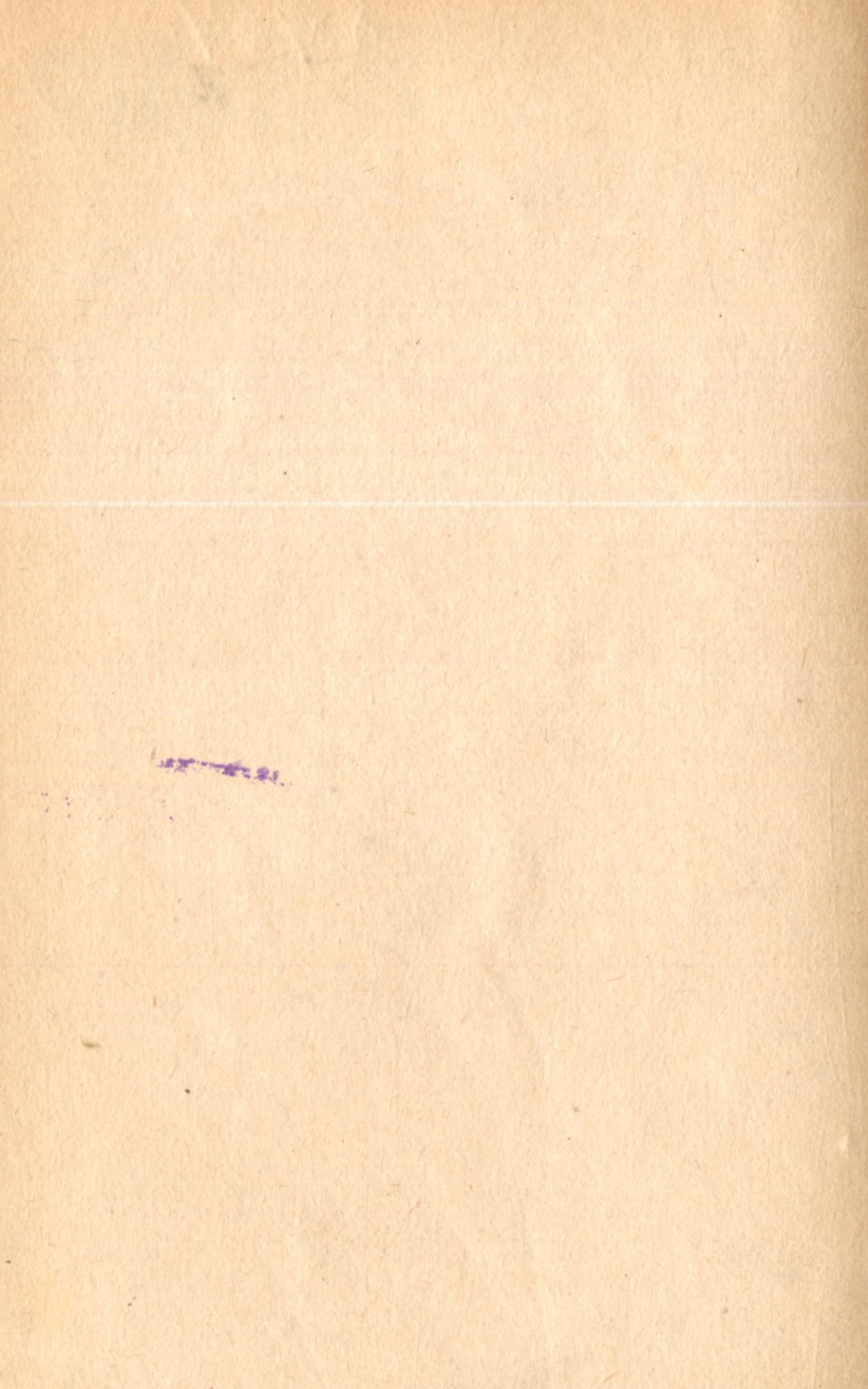
№ 380

1106

8

~~43964~~





Г.Б.

№ 380

М. ФІЛІПС ПРАЙС

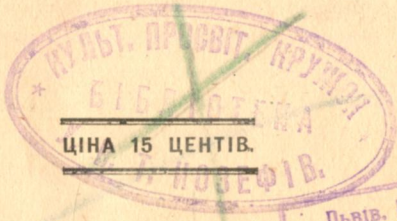
СТАРИЙ ЛАД В ЕВРОПІ

— I —

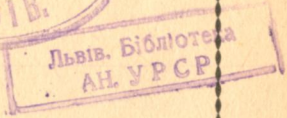
НОВИЙ ЛАД В РОСІЇ.

Російський кореспондент „Манчестер Гардіан”.

З англійського переклад — Е. Крук.



20.2.75



ВИДАНЕ 6-го ВІДДІЛУ У. Ф. С. П.
В НЮАРКУ, Н. ДЖ.

9(с) 211

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ И 60.850.

ВІД ВИДАВЦІВ.

Від часу вибуху в Росії пролетарської, жовтневої революції, яка поклала тверді основи під новий тип держави (совітської), що дозволяє на заведене нового суспільного ладу (соціалістичного) сталося щось страшне: від тоді поллялися на Росію ріки помий, свідомої брехні, образливо-зневажливих, диких лайок і фальсифікацій, (перекручувань фактів) з кожної капіталістичної агенції: з преси, і з церковної казальниці, і з кінематографу і звідусіль а все те вимірене не для чого иншого, як для затроєня мозку трудящих народних мас. Большевицький рух і большевиків, які змачали до заведення нового ладу, ототожнювано з найпоганішим, що в людській натурі: убійством, рабівництвом, грубянством, дикунством і т. п.

Безумовно, що до якоїсь міри всіла також затроїти подібним ядом мозки українського робітництва і наша антиробітничка преса, що завжди вештається в хвості своєї колежанки антиробітничої американської преси.

Автор сеї брошури дає добру дозу протияду всім, кого капіталістичні агенції всіли затроїти.

Знаючи, що того проти-яду треба і для нашого робітництва, ми взялися видати її в українській мові.

«Революція є локомотивою історії».

Б. Маркс.



СТАРИЙ ЛАД В ЕВРОПІ І НОВИЙ ЛАД В РОСІЇ.

Як вибухла європейська війна то англійське і французьке громадянство було інформоване тими, що напружують громадянську думку в своїх країнах, що в Росії почалася нова ера. Та нова ера, так говорено, прийняла форму національного відродження і патріотичного ентузіазму, який охопив країну і був вказівкою що царське правительство, в батьківський спосіб, можливо, але більше-менше точно, заступало інтереси народу, над яким воно панувало. Так рішуче було се переконане в мозках англійських правлячих сфер, що лорд Мілнер, в заяві, даній представникам преси після його повороту з місії до Росії в лютім 1917 р., заявив, що одиноке занепокоєне яке він завважав то було від тих, що проголосили буцім то війна не провадиться з вистарчаючою енергією. І так воно могло виглядати поза позолотними занавісами палаців і посольств, що стояли понад берегами ріки Неви. Для них дійсно Росія могла видаватися країною «законности і порядку», де одинокою цілю народною була «війна до побідоносного кінця». І навіть як надійшла мартовська революція то після кількох непевних змагань обяснити непевні факти, британські, і французькі дипломати і фінансові королі мали успіх в переконуваню, що мовляв, в Росії нічого не

сталося; що народ був готовий як і завжди воювати в купі з аліянтами доки противникам не завдається смертельного удару; що тільки кілька німецьких агентів і жида благали про мир, землю і робітничі реформи замість війни; що Росія і далі позістала країною «законности і порядку». Але як прийшла жовтнева революція, то англійська і французька преса враз заповнилася переразливими історіями про революціонерів, про масакрування посідаючих клас, про руїну режиму невинних міністрів Керенського і руїну царського режиму, про анархію на вулицях Петрограду і про хаос на провінції.

Будучи країною де позірно кожний був задоволений з правительства і існуючого ладу, Росія нагло стає країною «анархії і хаосу», де більша частина громадянства була так невдоволена, що гвалтовно почала усувати існуювавший лад та заміщати його чимсь иншим. Що сталося, що спричинило так наглу зміну? Чи і в дійсности там був «громадянський мир, законність і порядок» за царя і Керенського і чи «анархія і хаос» і класова війна починається з жовтневою революцією? Та передовсім погляньмо яке було в дійсности положенє в яким населене Росії жило перед революцією.

РОСІЯ ЗА ЦАРИЗМУ.

Передовсім застановімся над головнішими елементами російської мійської і сільської людности і над їхніми відносинами одних до других, щоби побачити які були ті обставини що зробили політичне повстанє неминучим. Центральна і північна Росія становить широкі простори землеробські і лісові рідко переривані містами і иншими центрами, де промисл розвинувся на

європейський фабричний лад. Паралельно (побіч) і залежно від більших фабрик є чимало підрядних промислів які і досі провадяться в селах після старої домашньої промислової системи. В багатьох місцях фабрики порозкидані між селами і таким робом дають добру нагоду для постійних зносин між робітниками працюючими на ґрунті і робітниками фабричними.

Багато сільських родин мають одного чи два з своїх членів що працюють в ватних, деревооброблюючих, ремінних чи інших заводах поблизько або що приладжують сирі матеріяли для фабрики в певній кооперативній «артілі». Ті робітники все-ж мають свої земельні шматки, які вони обробляють весною і осенню в купі з своїми кривними, котрі тратять весь свій час біля оброблення землі. В великих містах, однак, де знаходяться великі металеві і сталеві промисли, є класа фахових робітників, котрі через спеціальний рід свого фаху стратили цілковито безпосередні звязки з землею. Отже трудяще населене північної і центральної Росії складається з трох елементів: з чисто селянського типу, з фахових майстрів і з пів-селянського пів-пролетарського типу. Важною особливістю всіх тих трох є те, що вони близько зеднані спільними інтересами. Всі вони терпіли в різні способи під одним і тим самим ярмом царизму. Пролетар мійський був зарібковим невільником найпоганішого типу.

Його умовини праці були накладані на його працьодавцем. Організації, змагаючої до поліпшення умовин йому не дозволялося мати. В рік перед першою революцією, не більше триста тисяч членів професіональних союзів нараховувалося в цілій Росії і вони були поставлені під стислу поліційну контролю і їм дозволя-

лося застановлювати єя лише над такими справами як асекурація, на власний кошт, своїх членів проти хороби і нещасливих випадків. Їх труд безжалісно визискувався. Для приміру, варта лише поглянути на платню і надвартість в сорок двох московських індустріях за останні три роки царського панування. В 1913 р. пересічна місячна платня була — 213 рублів; в 1914 р. — 221 рубель; в 1915 р. — 251 рублів; себ-то в перші два роки підвижка рівналася одному проценту, а в третім році п'ятнадцяти процентам. В тім самім часі ціни на сім найконечнійших житєвих річий пішли в гору в перших двох роках до двацять три процент, а в двох останніх до сімдесят девять процент. Але з зиском властителів тих індустрій картина представляється цілком відмінно. За 1913 р. чистий зиск на вложений капітал був — 14.6 на копійку; за 1914 р. — 17.5, а за 1915 р. — 39.7; загалом беручи підвижка за три роки досягла 71.1 на копійці.

Російська капіталістична кляса давно була здемоалізована високими охоронюючими тарифами, відсутністю конкуренції, монопольними правами одержуваними від царату шляхом давання хабарів міністрам і иншим чиновникам.

В тім вона ділила добичу з заграничними банками і синдикатами. Богато полудневих і центральних залізниць були монополями французьких банків; чимало копалень на Уралі і в Сибірі були монополями англійських і німецьких компаній. Дві третини вложеного капіталу в Донецьких підприємствах французькими і бельгійськими дуками.

Ті синдикати зарабляли в три роки перед війною на своїх капіталах пересічно по 32 проценти, а один з

них заробив 121 процент! Не було абсолютно ніякої контролю зисків або умовин праці в тих промислових підприємствах. Робітник був полишений на ласку закону достарчуваня і потреби.

Хабар, даний царському міністру давав право скидати податок на російське населенє до неограниченого степеня і давалися рівночасно розпорядженя що, мовляв, ніхто не має права вмішуватися до справ російського робітника.

Не менше щасливі були умовини тих елементів громадянства, котрі жили виключно з землі. З триста дев'ятьдесять трох мільонів десятин землі лише сто трийцять вісім мільонів належало до селян а решта — було власністю приватних землевласників, царя, царської родини, міністрів і церкви. Лише з одної третини російської землі мужик діставав овочі своєї праці.

На двох других третинах він мусів працювати для пана, дістаючи дуже маленьку частину зарібку. Продукт фактично ішов до рук землевласника, котрий продавав його по високим цінам за границю. Так що дуже часто трафлялося таке: в ті роки, коли найбільший голод і нужда лютували по селах Росії, пани збіжа відсилали за границю.

В 1913 р. пятьсот мільонів пудів кукурудзи, себ-то одна третя частина всього збору, експортовано в той спосіб за границю. Російський мужик вічно не доїдав і мусів залежати від пана в усім. Хоча позірно він був освобожденний від кріпацтва, в дійсности-ж далі був він нічим иншим як економічним кріпаком.

Так отже мійські робітники мужики і не-фаховці, котрі тратили половину часу на селі, а половину в фабриці, всі вони терпіли від одної системи визиску.

Всі три мали спільні інтереси повалення політичної сили що спомогала ту систему. Ні один з них не мав нічого до страчення через гвалтовне скинене царизму і експропріацію (вивлащене) землевласників і промислових капіталістів. Всі вони тільки зискували через негайне заведенне нового суспільного ладу.

Зложилися рівно-ж ще і інші обставини на те, що би сотворити на дні російського життя велику компактну масу політично експлодуючого (вибухового) матеріалу. Мійські робітники Росії ніколи не були розбиті на різні гелди, цехи і професіональні юнії, що кожда дбала за свої інтереси, як то було в західній Європі. Царат гнобив навіть промислові союзи, в той час як швидкий зріст європейської фабричної системи в околицях міст достарчав властителеви пів-рабську не-фахову працю впрост з землі.

Сей тип робітника, свідомого свого рабського положення, бачив своє одинокє спасенє в безпосередній політичній акції. Тому він клав на бік надії на поліпшенє в економічнім розуміню його умовин через формуване гелд і професіональних союзів. Він формував зєднаний революційний фронт з його товаришами, фаховими робітниками і бідними мужиками і не нозволяв розбивати своїх рядів сварнями між професіональними родами праці із-за економічних привілеїв одної частини робітничої кляси коштом другої, як то часто помічається в західній Європі. В додатку до того пролетарська маса в Росії була збогачена присутністю між собою значного інтелектуального елемента. В західній Європі капіталістична кляса завжди швидко ішла на те, аби відтягнути найвдібніші елементи з поміж робітництва, даючи їм різні

концесії за зраду і за те аби вони служили вірно капіталу.

Але царизм з старосвітською погордою до всіх крім тих що правили з «ласки божої», клав свою тяжку лапу зарівно як на пролетаріят, так і на інтелектуальні сили. Найблизший контакт між тими двома елементами громадянства таким чином був збережений, тим додаючи нових рекрутів до революційної армії. Всі ті факти дозволяють кожному вивести три висновки. Перше — що ті, котрі кормили себе ідеєю що Росія перед революцією потребувала лише маленької «демократичної зміни конституційної монархії» можливо, або правительства з «живих елементів», що значить землевласників і воєнних шакалів і, що народ був готовий провадити до безконечности війну за тайні угоди, заключені з чужими правительствами, або навмисне або через недогляд не добачували фундаментальних фактів в російським життю; друге, — що присутність пів-азійського деспотизму і здеморалізованої і некомпетентної капіталістичної класи, побіч величезної, незадоволеної, нефахової, працюючої маси, живучої в містах і селах, і зеднаної для одної політичної цілі, сотворювала сприяючі умовини для гвалтовного політичного повстання; третє — що ґрунт для скорих соціальних змін підготовлювався в Росії вже давно, і що революція була готова вибухнути там скорше ніж така подія була можлива в котрійсь з сусідних країн.

Само собою розуміється, що ніхто не повинен добачувати сильного фактора в економічній силі контролорів західно-європейського фінансового капіталу, компаній і властителів преси, котрі були безпосередно заінтересовані в вдержаню царизму і системи визиску росій-



ських мужиків і робітників, щоби вони причинялися до зміни.

Але все-ж ті сили там були і коли вони виплили на верха вони ясно показали себе як один з найбільше становчих факторів в світовій політиці.

РОСІЯ ЗА ПРАВИТЕЛЬСТВА КЕРЕНСЬКОГО.

Розглянувши побіжно економічні і суспільні обставини в центральній Росії перед революцією, і бачивши як ті обставини робили революційні зміни неминучими, подивімся тепер як ті зміни зістали зачеплені в різних ступнях.

Таким робом ми будемо в стані красше порівняти «законність і порядок» царизму і переходову ступінь правління Керенського з «анархією і хаосом» нового режиму. Повинно бути ясно для кожного неупередженого обсерватора що навіть в перших днях мартовської революції, велика селянсько-пролетарська салдацька маса, котра сотворила перший Петроградський Совет і вже тоді накидала свою волю тимчасовому правительству, змагала до заведеня великих соціальних змін в краю. Цілковитий упадок, наслідком війни, продаїної і некомпетентної царської бюрократії, яка операла свою власть на фєвдальних привілеях, отворила для тих мас широкі перспективи. Фахові фабричні робітники і на пів пролетарські не-фахові робітники тепер мали нагоду злученою акцією освободити себе від все збільшуючогося визиску, який вони терпіли і через те і голодували.

Щось мало бути зроблене для піднесеня їхньої покупної сили, так аби вони могли застосуватися до все збільшаючихся цін на житєві средства, які далеко по-

передили маленьке підвисшене платні. Щось мало бути зроблене для зменшеня годин їхньої праці хоч-би в цілі як перший крок для запевненя більшої інтенсіфікації праці і тим збільшеня і продукції. Нарешті, щось мало бути зроблене для того аби покласти край зискам і для того щоби запевнити пляномірне і рівномірне розпреділене продуктів поміж сельським населенем, аби в той спосіб можна було набути продуктів для голодуючих міст.

Се остнанне значило що фабриканти і цілі легіони посередників і паразитів, котрі купували і спекулювали на житєвих средствах, мали бути поставлені під контролю.

Інстинктивно робітники в першім Петроградським Советі і пізнійше в тисячах провінціоанальних советів по цілім краю, виявили невідкличну потребу діланя в тім напрямі.

Мужик рівнож бачив в упадку царату можливість визволеня себе з економічної неволі пана.

Він бачив що може домагатися признаня прінципу, за який він завжди стояв, а іменно, що земля не має бути власністю якоїсь одиниці, а що вона має належати до всьої громади, котра позволить вживати її всім горожанам, і що власність на землю має бути перетворена в власність продуктів праці з неї. Се значить ліквідацію великих посіlostий, перехід землі в руки сельських комун.

Нарешті було ясно і для мужика, і для мійського робітника, і для пів-пролетара що доки не настано скорий мир між Росією і народами центральних держав, то на країну насунеться страхітна катастрофа, брак поживи і сирих матеріалів спричинить голод, спекуляція

зросте до розмірів суспільного паразитизму і ціла Росія попаде в лапи чужинецького капіталу для легенького поділу між Лондоном, Берліном, Парижем і Нью-Йорком.

Не конче тут описувати кроки повзяті першою Екзекутивною Всеросійських Советів з неохотною допомогою буржуазного тимчасового правительства Керенського в цілі заключення загального мира «демократичною» соціалістичною конференцією. Невдача тих змагань в літі 1917 р. тільки вбила надії на визволене, які мійські робітники і мужики плекали передше. Політична коаліція між «соціалістичними» провідниками і представниками богацьких кляс в тимчасовім правительстві довела до цілковитого занехання всіх реформ і до все збільшуючоїся деградації робітництва і селянства під залізною пятою не тільки «патріотичних» російських промисловців і землевласників, але і всесильних «фінансових капіталістів» аліянтських країв, котрі неначе голодні вовки стояли довкола замученої коняки, сподіючися що ось-ось вона здохне.

Так скоро, отже, як обмеження наложені автократією на політичні і економічні асоціації були усунені, мійський пролетаріят почав мобілізуватися політично в совети, професіонально в фахові юнії а індустриально в фабричні комітети. В середині літа 1917 р. зорганізувався Всеросійський Професіональний Союз з близько двома міліонами членів. Він зажадав побільшення платні для металовців, залізнодорожників, углекопів і інших робітників і своє жадане осягнув.

Але вплив сього на услівя робітничі був слабкий. Фабриканти, увільнені від всіх обмежень, збільшили платню лише для того, аби збільшити ціни на житєві сред-

ства, накладаючи таким робом знова тягар на барки робітників. Ціни на поживу продовжали іти в гору, змушуючи правительство все більше і більше друкувати паперових грошей. Витворилося бездонне болото в яке мійський робітник все більше і більше загрузав.

Змаганя тимчасового правительства спинити «танець паперових мільярдів» і контролювати воєнних тувів показалися даремними. Промислові синдикати, які були сформовані під контролею правительства для концентрації продуктів і для розподілення головніших сирих матеріалів промислу, в дійсности були полишені на ласку директорів банкових і фабрикантів. Останнім легко вдалося переконати буржуазних членів тимчасового правительства так, як їм того було треба. Не мали рівно-ж ніякого успіху змаганя правительства зупинити наживу через наложенє податку. Капіталісти лише тягнули мільйони паперців з банків, складали самі гроші і давали неправдиві звіти.

Не один раз в літі петроградські робітники пробували взяти право в свої власні руки і через свої фабричні комітети контролювати продукцію в інтресі робітників і консументів. Але кождий раз меншевицькі члени тимчасового правительства втручалися з обіцянками що вони «вплинуть» на промисловців і буржуазних членів правительства в належнім напрямі.

Меншевицький міністер Скобелев, все-ж показав, що він не тільки не годен вплинути на капіталістів, але що він сам був їх сліпим орудієм. Бо-ж він перепер закон забороняючий фабричним комітетам вмішуватися до справ властителів фабрик. Але, неначе-би для зломаня і найневинніших реформ властителі розпочали кампанію саботажицтва. Кілька углевих капалень за-

крито на Дону в літі 1917 р. в той час як московські фабриканти грозили закрити заводи, коли їм не полишиться «вільну руку». Таким робом промислова анархія збільшувалася з кожним тижнем, і з приходом зими мійський робітник і пів-пролетар не бачив нічого перед собою крім холоду і голоду.

Не ліпше було положене і мужиків. В літі, Віктор Чернов, міністер хліборобства в тимчасовім правительстві, завів «земельні комітети» в кожній губернії, котрі мали тимчасово зайнятися всіми панськими землями і обробляти їх в інтересі громади, чекаючи на останнє рішене Установчих Зборів. Се на якийсь час заспокоїло мужиків. Але так скоро, як стало звісним те, що купувати і продавати землю забороняється, банкирі і кадетські політикери розпочали гвалтовні атаки на Чернова, який був змушений зрезигнувати, і його тимчасовий земельний плян пропав разом з ним. Тоді землевласники стали смілійші і почали кричати на земельні комітети. Членів комітетів арештовано партіями офіцерів, котрі формували тайні білі гвардії; їх кидано в тюрми, деяких впрост розстрілювано і в багатьох місцях організації порозбивано.

Мужики відповідали на се вогнем, підпалюючи і розбиваючи панські палаци при допомозі власних синів повернувших з фронту.

В вересні 1917 р. ціла фала аграрних погромів прокотилася в губерніях Тамбовській, Пензенській і Воронівській. Землевласники не хотіли нічого попустити комунам з своїх прав; мужики противно постановили добитися признання гасла, що земля належить до громади, котра її обробляє. Два противники таким робом зійшлися до купи і в результаті *цїлковита анархія о-*



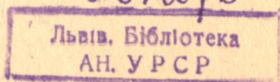
панувала центральні губерній Росії в передодню більшовицької революції. Правительство Керенського відвигнуте народним бунтом, в марці з надією що воно усуне економічні і соціальні привілеї російських поміщиків і капіталістів, і заграничних банкових синдикатів, не тільки що не спромоглося нічого в тім напрямі зробити, але ще збільшило лихо, яке лютувало за пановання царату, роблячи тим положення мас більше безнадійним як коли-би то не було.

Нема отже нічого надзвичайного і несподіваного в тім, коли 25 жовтня (октобра) 1917 р. революційне робітництво і салдати захопили Петроград в друге і зорганізована Рада Народних Комісарів з осідком в Смольнім Інституті, почала негайно полагоджувати три проблеми, полагоджене яких являлося одинокою гварантією що країна видобудеться з анархії і хаосу і стане можливим завести якийсь лад і порядок.

Тоді брли три великі проблеми. Перше, — мійські робітники домагалися публичного володіня промислом, заборонення приватної спекуляції і наживи і мінімальної скалі життя для всіх робітників, як слуг держави. Друге, — мужики домагалися аби земля сталася загальною власністю і щоби ніхто не тягнув доходу з ньої через вживане чужої праці. Трете, — мійські робітнички і селяни бачили що мир з народами тих країн, з якими російські робітники і мужики три роки воювали, був конечний, для того або була можливість розв'язати дві перші проблеми.

Тому перший декрет виданий Радою Народних Комісарів 26 жовтня (октобра) пропонував перемире між європейськими воюючими арміями. Я не буду тут зупинятися на теорії мирових переговорів, а лише зазначу що

и. 60.850



конечність ліквідації імперіалістичної війни була подиктована советському правительству необхідністю ведення, в умовах найможливішого спокою і порядку, *соціальної революції в Росії, котра почалася ще перед жовтнем (октобром) 1917 р* і була прискішена економічним вичерпанем, яке війна спричинила. Большевицька партія мала до діла з елементарними імпульсами тортурованих і незадоволених мас і скеровувала ті імпульси на шлях порядку і творчости.

ПЕРША СПРОБА РОБІТНИЧОЇ КОНТРОЛІ.

Тоді як Троцький вів переговори в Берестю Литовським і посилав психологічні поклики до робітників західної Європи, процес спокійного відродження вже почався в Росії. На другий день після жовтневої революції Рада Народних Комісарів видала декрет про «робітничу контролю», який дав фабрично-зарядчим комітетам право регулювати працю в їхніх фабриках. Властители фабричні не були усунені; тоді ще не було експропріації або націоналізації. Декрет давав робітничим комітетам провірювати книги, підписувати замовлення і контролювати достарчуване і відсилане товарів і сирих матеріалів в даних фабричних округах. В кождім промисловім окрузі сформовано спільні ради фабричних комітетів і професіональних союзів, в цілі координації політики і запобіження конфлікту між промислом і фактом. Робітники в тім періоді революції ще не думали йти поза межі дійсного контролювання капіталіста. Вони не почували себе доволі сильними в ту хвилю взяти в свої руки і провадити краєвий промисл. Економічний

апарат для продукції і розподілення на загальну скалю не був ще наладжений, а до того пролетаріят не мав технічних сил в своїм розпорядженню. Останні в великій мірі далі були під впливом капіталістів, і таким робом пролетаріяту загрожувала небезпека ізоляції.

Була, все-ж таки, можливість через заведене робітничої кантролі ступити один крок поза точку досягнену мартовською революцією. Ми бачили передше як робітники в їх ново-сформованих союзах ділали за часів Керенського в справі платні і годин праці. Але, ані фабричні комітети, ані професіональні союзи не мали ще спромоги порадити з саботажом і льокавтами властителів. Після жовтневої (октобрівської) революції перший крок був повзятий до розрішення сього problemu через сотворене пів-фахового, пів-індустріяльного тіла, яке становило юнію фабричних комітетів, як представителів робітництва, зорганізованого промислово і професіональних союзів, як представителів робітництва зорганізованого після фаху. Завданем того тіла було завести відповідну контролю над тими властителями, котрі відмовилися підпорядкуватися новим умовам. Таким робом російські робітники досягнули право спільного заряджування з властителями фабрик здобуваючи одним замахом позицію, про яку в Англії натякалося «на після війни» в рапорті Вітлея.

Але їхній досвід має служити доброю наукою для тих котрі ще і тепер думають, що можливо заставити капіталістичного льва лежати в купі з пролетарським ягнятком за всяких умовин за виключенем того випадку що ягнятко має бути в середині. З хвилию як робітники розпочали свою контролю, їх спіткало таке:

Технічні сили, які передше були куплені фабрикан-

тами, заперестали працю на одно слово коменди і приватні банки достарчали средства для фінансованя саботажу. Промисл доведено до застою і осягнуено мертву точку. І отже політика погодженя фабриканта з робітником, капіталістичного визискувача з визискуваним пролетарем, збанкрутувала на самім початку. Не всіли російські робітники закінчити одного ступеня своєї подорожі як безжалісний напір революційної течії змусив їх до другого. Прийшлося стати перед фактами. Кооперація з посідаючими клясами сталася неможлива. Конфлікт інтересів був такий що або робітники або капіталісти мусять правити. Ті що наївно думали, як от «демократичні» партії дрібної буржуазії, що було можна парламентарними методами, через закон освободженя робітників від зарібкової неволі і мужиків від визиску пана мають навчитися з російської революції що вони лудили себе неможливими надіями. Бо досвіди після жовтня 1917 р. в Росії показують, як вони рівно-ж мусять показувати те саме в кожній иншій країні, що капіталістична кляса, яка цілі генерації думала що тільки вона одна має право рядити, є більше заздрісна до своїх «святих прав» ніж які-би то не були правителі чи королі. В Росії вона мала не більше інтенції піддатися волі «демократичної» більшости парламенту, пробуваючого обмежити її монопольну владу, ніж лисиця добровільно піде в лапівку. Цілковите банкруцтво большевицького декрету, про робітничу контролю показує які були надії, що спонукали російські безвласні маси добровільно поповнити самовбийство.

І що було правдиве що до Росії, те, правдоподібно, подвійно правдиве, що до західної Європи, де система фінансового капіталу більше сильно вкорінена. Военні

закони, тайні організації білої гвардії, фінансоване саботажу, політика розбивання робітничих організацій хуліганськими при допомозі поліції — всі ті методи є більше сприяючі для богацьких клас і їхніх агентів ніж цілком підпорядковуване себе резолюціям проведенням «демократичними» парламентарними більшостями.

І лише одинокий аргумент, який вони можуть розуміти, як історія в Росії з авантюрами Корнілова, Каледіна, Дутова і Краснова показує, є *залізна диктатура робітничої класи*. Тому після жовтневої революції для російських робітників лишався тільки один вибір. Коли вони хотіли піднятися понад зарібокуну неволю, то мали взяти промислову продукцію і торговельне розподілене в свої власні руки. Щоби се виконати, саботаж мав бути зломаний, вплив власницьких клас на технічні сили мав бути знищений і банки, ті найголовніші жерела контр-революції, мали бути проголошені народною власністю.

НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ БАНКІВ І УНЕВАЖНЕННЯ ЗАГРАНИЧНИХ ДОВГІВ.

З першого дня жовтневої революції Державний Банк був зайнятий червоною гвардією, поставлено там комісара і всі випуски паперових грошей приватним банкам старанно контролювалися. В Росії, треба се знати, приватні банки були в цілковитій залежності від Державного Банку що до випуску грошей. Отже займлене Державного Банку закрило їм достарчуване готівки. Але приватні банки предвзяли необхідні забезпечення. Предвиджуючи небезпеку ще в вересні, дирек-

тори банків, ще за правління Керенського, одержали з Державного Банку готівку від чверть до пів мільона рублів. Вони були загварантовані, таким робом, на кілька тижнів. Як тільки червона гвардія заняла Державний Банк і як заведено робітничу контролю в фабриках, приватні банки нагло зірвали всі зносини з промислом, який передше вони фінансували і робітники опинилися без платні. Більше того, мільони рублів, які банкові директори держали, обернено на підмогу родин, технічних сил і служачих на залізницях і в фабриках, які заперестали працю на розказ капіталістів, паралізуючи тим ціле економічне жите країни. Велика скількість гроший під директивою Французької Військової Місії рівнож пішла на Дон і Україну, де генерал Каледін і Центральна Рада організували армію з офіцерів і заможних козаків для наступу на центральну Росію в цілі привернення там старого ладу.

Було смішно колись читати застрашаючі донесення що переповнювали західно-європейську пресу про те як родини російських богацьких кляс, інтелігенція, технічні сили, офіцери і генерали були викидувані на вулиці Петрограду і Москви жорстокими большевиками і змушені займатися продаванем газет. В дійсности вони були нещасливими жертвами клясової війни, яка вибухла з цілою силою і були вони піднесені на жертвенник економічної системи російською капіталістичною клясою в її сміливих змаганнях зберегти старі привілеї. Якийсь час ті «бідні люди» жили добре коштом банкірів. Тимчасом промисл припинився і робітники терпіли велику нужду. Але як грошевий саботаж піддався, скринки приватних банків випорожнилися, і Державний Банк, занятий червоною гвардією, не випускав більше



гроший. Відтак, після кількох тижнів, інтелектуальні і технічні сили вернулися до праці і офіцери, котрі не запродалися контр-революції на Дону і Україні, нанялися до цивільних занять і промисл пущено знов в рух.

Але однак повстало питанє як фінансувати промисл. До сього часу робило ся се приватними банками, котрі фактично контролювали всі найконечнійші і найважнійші галузи промислу. Процес фінансованя проваджений приватними банками, був типічний (подібний) до анархістичних, анти-суспільних метод сучасного «фінансового капіталу», котрий дозволяє малим гуртам народу контролювати економічне житє мільонів робітників і селян. От яка була позиція. В січні 1917 р., капітал в готівці всіх приватних банків Росії рівнявся від шістьсот до вісімсот мільонів рублів. Се все находилося в руках трох чи чотирох осіб, котрі репрезентували буржуазію Петрограду, Москви і кількох інших центрів. Вкладки в тих банках, здебільша мужицькі, становили 6,747,000.000 рублів. Отже з кредитом близько сім мільярдів директори були в стані робити всякі авантури в промисловій і торговельній сфері. І се вони робили без всякої контролі зо вні. Так як війна пожирала все більше і більше краєвих запасів вони розпочали оргії спекуляції і накопичували позісталі запаси. Военні зиски досягли неімовірних розмірів так що в протягу одного року той рабунок перевисшив в кілька разів незначну готівку банкову. Постановивши зробити сміливий крок до промислової свободи, російська робітнича кляса опинилася тепер перед проблемою що заклопотала-би досвідних банкирів якоїбудь капіталістичної країни. Вона дістала контролю в економічно бідній країні, знищеній чотиролітною війною, котра до того ще була виссана

до краю фінансовим капіталом. Сирі матеріяли швидко вичерпувалися і їх місце заступалося відпадками і безвартісними паперовими грішми, котрі обов'язували державу платити властителям золотом або матеріялами в недалекій будучности. Положене було слідуєче:

В часі жовтневої революції загальний державний довг Росії становив 70 мільярдів рублів, який кругло був зроблений в такий спосіб: внутрішні позички — 15.700 мільонів рублів, заграничні позички — 26.000 мільонів рублів, (сюди входив довг Англії — 7.500 мільонів рублів, Франції — 15.500 мільонів рублів, Німеччини — 1.250 мільонів рублів, иншим країнам — около двох мільярдів рублів). Паперові гроші і позички на короткий час становили 28.300 мільонів рублів. Процент і погашуючий фонд за все те рівнявся рік-річно чотиром і чотиром з половиною мільярдам рублів, що перевишало на один мільярд рублів цілорічний дохід країни в 1916 р.! Навіть в кінці 1916 р. за царату, загальне задовжене краю сягало 40 мільярдів рублів, процент і погашаючий фонд на що пожирав більше як половину річного державного доходу.

Тому було ясно, що давно ще перед жовтневою революцією Росія була банкрутом і та частина 26 мільярдів рублів позичена аліянтами Росії після 1916 р. не була позичена в надії, що буде віддана в готівці. Се було зроблене фінансовим капіталом Англії і Франції з одиноким вирахованем на те, що вони дістануть контролю над нерозвиненою країною, що дістануть в свої руки контролю над залізницями, копальнями і пропонованими громадськими роботами. Инакше ніякі приватні фінансисти не згодилися би позичити ані одної копійки на

обезпечене державного бюджету, яким він був навіть в рік до упадку царизму.

Робітнича кляса Росії не була сліпа і бачила розставлені всесвітними фінансовими капіталістами сіті. Вона взялася за поліпшене своїх умовин, за осягнене для всього населеня краю зиску з продукції, за припинене «танцю паперових мільярдів», за знесенне наживи. Щоби зробити се вона була змушена взяти приватні банки, знести практично активність свого власного фінансового капіталу через уневаженне внутрішнього воєнного довгу Росії. Але навіть після сього, вона опинилася перед смертельним тягарем заграничного воєнного довгу, в додаток до величезної скількості паперових грошей виданих на підставі цінних паперів які держали банкіри лондонські і парижські. Платити сю річну данину значило-би або віддане державних доходів аліянтським правительством з силою накладати податок, або дати останнім вільну руку в керованю залізницями, копальнями і фабриками краю, в цілі стягнення з них належної суми.

Але якраз в цілі спиненя провадження публичної обслуги і важніших підприємств краю в інтересі малої горетки капіталістів а для одержаня доходу з продукції для всього народа, російська робітнича кляса почала революцію. І знова лишався тільки один вибір. Або довги чужинецьким капіталістам мусять бути уневаженні або російські робітники мусять знова вернутися в економічну неволю. Вони не хиталися і одної хвилини, почувуючи що в тій боротьбі за економічну волю їм допоможуть робітники Англії, Франції і Німеччини, котрі самі скорше чи пізнійше опиняться перед тою самою ді-

лемою, зродженою війною і запруженем і їхніх країн безвартісними паперовими довгами.

Настав послідний ступень розвитку фінансового капіталу. Неначе дозріла сливка він падав на діл. Буря імперіялістичної війни захитала його життєве дорево, простелюючи шлях для приходу нового економічного ладу. Революційні маси Росії читали грізні написи часу і читаючи їх, знали що робити.

ПРОМИСЛОВА РЕОРГАНІЗАЦІЯ І ГОЛОВНА РАДА НАРОДНОЇ ГОСПОДАРКИ.

Розбивши твердиню старого ладу, під яким вони так довго стогнали, знаціоналізувавши банки і уневажнивши довги, робітники Росії тепер взялися до праці будовання народного палацу нового економічного ладу. Як кожний з природи річи міг сподіватися, найбільша небезпека в переломовій хвилі походила від тих робітничих рад, фабрично-зарядчих комітетів і професіональних союзів, котрі вели свою власну провінціональну економічну політику не зважаючи на інтереси країни як цілості. Потрібно було керуючої руки і така найшлася в лиці Головної Ради Народної Господарки. Се тіло повстало в січні 1918 р. Я добре се тямлю будучи присутним на перших зборах. Кілька робітників з петроградських, московських професіональних союзів і фабрично-зарядчих комітетів, в купі з кількома випробованими революційними провідниками і кількома технічними дорадниками, котрі не робили саботажу, зібралися в Тучковій Набережній в Петрограді з цілюю організованя

економічного життя країни в інтересі трудящих мас. Задача яка стала перед ними здавалася надлюдською. Довкола них був хаос, витворений імперіялістичною війною і оргіями капіталістичної наживи. Голод, брак сирих матеріалів, саботажництво технічних сил, контр-революційні банди, що насувалися з півдня, пруські юнкри, що загрожували з заходу — все те робило вигляди позірно безнадійними. Одначе, не зважаючи на ніщо, сі хоробрі робітники, без всякого иншого досвіду як сей, який набули вони в твердій школі зарібної неволі і політичного гнету, взялися до праці перебудованя економічного життя території, займаючої більшу частину двох континентів. Я бачив їх при роботі нечеркуваня плянів для будучих публичних департаментів, котрі мали взяти продукцію і розподілене головнійших промислів і транспорту.

Поле їх праці розлягалася від Литовських лісів до оазів центральної Азії, від риболовств Білого Моря до ланів Кавказу. Як вони дискусували над тими плянами, треба знати, що чимало з тих місцевостей, для яких вони лагодили свої пляни боротьби і відбудованя промислу, були в той час загрожені контр-революційними силами і узбросними духами європейських воєвод, так звані «інтереси» яких вимагали щоби голод, анархія і лихо повчили робітників і селян не осмілюватися класти свої руки на «святі права приватної власности».

Тільки вітер завівав між тими холодними кам'яними будинками над Невою і сніг закидав вулиці, але ті люди, загріті уявою і підбадьорені відвагою і надіями, не захиталися. Вони насаджували кукурудзу і знали що прийде день що вона виросте як дуб.

Я бачив їх п'ять місяців пізніше на великій кон-

ференції в Москві. Головна Рада Народної Господарки тепер стала великою державною інституцією і відбувала свою першу Всеросійську Конференцію. В кожній губернії центральної Росії і в інших закутанах бувшого царства сформовано локальні відділи, котрі вислали своїх представителів.

Перший орган в світі для здійснення на практиці теорії що всі горожани є частиною людської родини і мають права в тій родині, о скільки вони сповняють супроти неї свої обовязки, наглядно був сформований в Росії перед моїми очима. Серед ляскоту зброї, гуку імперіялістичної різні на побовищах в Франції, серед дидунств цивільної війни з Красновим на Доні і Чехо-Словаками на Волзі, Головна Рада Народної Господарки спокійно ставала центром нового економічного життя республіки. Вона була створена тоді як більше звісне політичне тіло, Совети боролися за вдержане існування республіки перед нападом зовнішніх і внутрішніх ворогів. Головна Рада була знярядом призначеним для сотворення нового ладу в Росії; Совети були лише тимчасовою зброєю що захищала ті руки, котрі керували тим знярядом.

Після важности повсталих проблемів не менше тяжким був економічний сепаратизм провінцій і конфлікт між фахами і промислом. Ті проблеми тамували робітничий рух до більшого або меншого степеня в кожній країні. Як часто в Англії розмножуване юній в тій самій індустрії або публичній скужбі спинювало змаганя британських робітників зеднатися в спільній політиці для їх визволення! А все-ж в Росії недосвідчені, невипробовані пролетарі, увільнені з традицій і намулу старшої,

більше старосвітської соціальної системи успіли в протягу кількох тижнів винайти средства для погодження фаху з промислом. Спершу уконститувалася Рада Народної Господарки на провінціях з делегатів висланих професіональними союзами для репрезентованя економічних інтересів робітників, зорганізованих фахово, і рівного числа делегатів від фабрично-зарядчих комітетів що репрезентували інтереси робітників зорганізованих в промислах. До них рівнож були додані делегати з льокальних Совітів для репрезентації загально політичних інтересів округа, члени льокальних совітських ексекутив, що включало численні департаменти (відділи), як ось транспортацийний, відділ продукції, агрікультури, гандлю і також члени робітничих кооперативних спілок і технічні експерти. Головна Рада Народної Господарки, так само і в Москві, зістала сформована з тих самих елементів в її всеросійській сфері, складаючися з Всеросійського Союзу Професіональних Союзів, Союзу Всеросійських Фабричних Комітетів, Центральної Совітської Ексекутиви і Народного Комісаріяту. Таким робом сотворено машинерію, котра позволяла погодити інтереси фахів і продуктивні здібности країни як цілости.

Але що більше навіть важне ніж машинерія, то був дух який вдержував ново сформовані професіональні союзи від тиснення фахів, інтереси яких входили в конфлікт з загальними інтересами, і що рівнож запобігло руху фабричних комітетів керувати тими індустріями, які не були корисні для громадянства. Знаменитий декрет кооперації завваженої між тими двома типами робітничих організацій після жовтневої революції, ступень коопера-

ції небувалої досі в ніякій країні, може, розуміється, бути віднесений тільки на рахунок молодости, або, так-би сказати, недозрілості російської промислової системи. Бо-ж країна тільки що розвинулася з мужицько-кріпацького стану, де не було традицій фахових юній, що розвивалися цілі столітя. Таким робом усунене перешкод які ставлять фахові юнії, котрі в західній і центральній Європі потребували імперіялістичної війни і консеквентного запруження фабрик нефаховими робітниками, докото-вано в Росії через багато лекший процес.

Там індустрії з самого початку обслуговувалися здебільша працею селян, тільки що освободжених з невольництва і консеквентно невироблених фахово, за виключенем деяких домашних дрібних ремесел, ткацьких і т. п., і то в такий спосіб щоби вратувати юнію від розбиття на багато менших конкуренційних юній. Професіональні союзи в курсі 1918 р. фактично почали організуватися індустріально, полишаючи фабрично-зарядчі комітети як якийсь рід льокальних автономних одиниць тих інституцій, та працювати в близькім контакті з ними.

Крім сотвореня машинерії для зорганізованого робітництва, Головна Рада Народної Господарки в літі 1918 р. почала займатися питаннями фінансів і розподілення. Забрало-би багато часу і місця щоби се докладно пояснити, але я зазначу що загальною ідеєю було запровадити систему виплачування робітникам по часті готівкою а по часті купонами які вони могли вимінювати за поживу. Се значно вплинуло на державні фінанси, зменшуючи потребу дальшого випуску гроший і се рівнож уможливило заведење системи безпосередної виміни. В сім, отже, урегульоване виміни продуктів між

містом і селом, весь мійський пролетаріят і значна частина сільського населення в осени 1918 р. поклясифіковано на категорії, відповідно до скількості і інтенсивності. Кожда особа діставала поживу в скількості після тих категорій.

Машинерія сотворена для всього того була лише дуже поступенно сформовувана, і головною перешкодою до її успішної роботи були безпорядки витворені німецьким правительством і другими правительствами, агенти яких на Дону, Волзі, в Архангельську і в Сибірі фінансували контр-революційні бунти, зривали залізничні мости, відгинали довіз поживи і сирих матеріалів, витворюючи тим анархію для робітників і селян центральної Росії через більшу половину 1918 р.

Та все-ж таки Совітське Правительство Російської Республіки, завдяки дисципліні і політичній свідомості робітників, після усунення соціального паразитизму і економічної неволі, поставило економічний апарат першої соціальної держави в світі. Її економічні органи, вибрані через робітників, поклясифіковані індустріально і в технічні групи, стануть в один прегарний день головною владою в соціалістичній державі. Се буде економічний нервовий центр громадського життя, і їх призначенем є замістити парламенти, вибрані на територіальній підставі без яких-би то не було кваліфікації діланя з проблемами індустрії, транспорту, заграничної торгівлі, фінансів і т. д. Парламенти сталися легким знярядом сталих виконавчих відділів, контрольованих богацькими класами. Головна Рада Громадської Господарки, з другої сторони, є соціалістичною державою яка, вільна від потреби обороняти себе від зовнішних ворогів, сполучує



виконавчі і законодавні функції, сконцентровані в промисловий і науковий апарат сучасної держави.

РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ПИТАНЯ.

Тепер лишається подивитися як Совітське Правительство справилося з третьою великою проблемою революції — землею. Кроки для спинення війни були повзяті зараз на слідуючий день жовтневої революції. Швидко після сього фахові мійські робітники і пів-пролетарі почали прокладати собі шлях, через робітничу контролю індустрії, до сотворення великого державного апарату громадської контролю прдукції і розподілення. Тепер прийшла черга до мужика. Земельний декрет, котрий був виданий 28 жовтня, передавав великі посілості землевласників, бувшої царської рідні, кабінетські землі і землі церковні і монастирські в руки провінціоанальних земельних комітетів. Останні тепер повернули назад свої права, які правительство Керенського в останніх днях свого істнованя, їм зрабувало. Треба було ділати скоро. Мужики центральної Росії, подражнені задержками що до полагодження земельної справи і значючи що в Петрограді провадяться інтриги аби не допустити переходу землі в їхні руки, почали брати право самі. В кількох губерніях панські палати спалено, властителів змушено втікати і аграрні безпорядки загрожували знищенем добра яке мало велике громадське значіне.

Декрет на землю, виданий Большевицькою Радою Народних Комісарів, нагло заспокоїв мужиків. Вони знали що земля в дійсности буде їхня, наколи земельні ко-

мітети, які вони контролювали, зуміють передати її. Але се не розв'язувало проблему. Мужики самі не мали в своїх головах пляну як зробити з землею коли її дістануть. Освободжені раби, котрі тільки що скинули з себе кайдани, чимало з них ще не навчилися поводитися як люди перенесні в атмосферу волі. Старша генерація селян та часть сельського населення котра ніколи не була в близькім контакті з пів-пролетаріатом або з мійськими фаховими робітниками, не могли думати далі поза межі своїх парафій. Їм здавалося так як і за царату що якась добра сила звисше дала їм землю. Тому все що вони хотіли, то поділити великі посілости і додати до своїх шматків; забрати рухоме добро від панів і рівно розділити між своїми родинами.

Їм не представлялося що роблючи так мажуть зруйнувати великий взірцевий промисл, або що можуть зменшити видатність огородини в краю через знищене культивування на ширшу скалю. Вони не бачили що загарбанем всіх панських маєтків вони не дадуть спромоги більше потребуючим селянам, де бракує землі, поліпшити своє положене через іміграцію. Всі ті факти були ясні для большевицьких революційних провідників, однак, бо-ж вони відразу повзяли кроки що до тих елементарних анархістичних тенденцій менше політично свідомої частини російського селянства, і коли зібрався третій Всеросійський Конгрес Совітів в січні 1918 р., то представителі хліборобських округів відразу сформувалися в спеціальний комітет, завданем якого було виробити фундаментальний земельний закон для республіки. Кілька тижнів та комісія засідала в Смольнім Інституті і нарешті виробила закон, який був одобрений Екзеку-

тивною Центрального Совіту 22 січня 1918 р. Головна частина земельного закону, який становив підставу для нового аграрного ладу, заключалася в різділі 1 і 2, яка звучить так: «Вся приватна власність на землю, мінерали, воду, ліси і сили природи в межах республіки ка-сується на завсігди» і «земля без всякого (явного чи тайного) винадгордження її попереднім властителем стається власністю цілого народу і має вживатися для загального добра».

Таким робом одним махом монопольні права тих, які тримали жерела всіх богацтв, зістали зметені і російський народ здобув в ті памятні дні місяця січня 1918 р. те, чого нігде і ніколи робітниче населене не здобуло в світі — вільний доступ до землі. Більше того, процес був занадто простий. Треба було тільки проголосити всю землю народною власністю і відразу всі маєтки панські, маєтки царської родини, міністрів і церковні автоматично почали побільшувати мізерні шматки, котрі селяни одержали по скасованю панщини; в той час як територіяльно малі але економічно важні землі інтензивно культивованих хозяйств були легенько забира-ні, їх не позволено ділити а полишено для заведеня взірцевих господарств. Російський земельний закон, ви-роблений в січні 1918 р., зреалізував в практиці те про що Лойд Джордж в Англії, перед самою війною думав, але ніколи не мав відваги виконати. Бо після російської методи не було зовсім нерозвинутої земельної ренти Со-вітське Правительство взяло бика за роги і через про-стий сотний процент ренти поклато край всім спекуля-ціям земельним, коштом громади. Таким робом російські мужики були увільнені від розкоші удержуваня панів, навіть при великім оподаткованю. Іншими словами, по-

міщики (пани) як соціальний (суспільний) і економічний фактор просто перестали існувати.

Фактично поміщики не могли мати нічого крім вдячності до большевиків, бо ціле літо 1917 р., в той час як правительство Керенського хиталося, вони пережили погроми і масакрованя з боку подражнених і зневірених мужиків. Земельний закон дозволив їм спокійно зійти зі сцени в легальний спосіб. Так само той закон не трактував їх жорстоко. Вони мали право прохати через провінціональний земельний комітет Селянських Союзів о таку скількість бувшої своєї землі, яку вони спроможні обробляти власною працею. Коли якийсь поміщик був вже старий, невідповідний, або нездатний до праці, він мав право після розділу 8, секції I, «діставати пенсію». Таким робом очернюваня що кружили поза Росією що буцім то Совітське Правительство повикидало панів з їх палат на вулицю, виглядають, після старанного розглянення, як фалш. В тих місцях де счинилися безпорядки, вони сталися завдяки селянству, яке, в результаті великого подражнення, не слухало розпоряджень большевицьких властей, а ще і часто вони були наслідком провокаційних актів з боку самих поміщиків.

Тепер, яка була та система, котру завів новий земельний закон в звязку з розділенем землі поміж селян? Легко було порозбивати панські маєтки, але тяжко сотворити нову аграрну систему, котра-би не зменшувала агрікультурної продуктивности, тим збільшуючи голод. Після секції 2 земельного закону вироблено схему яка відносилася до порядку, після якого земельні наділи мали робитися. Насамперед після скалі ішли державні земельні відділи, льокальні і центральні, і громадські

організації що працювали під їх контролею. Вони мали бути першими що мали право не дозволити на розділ землі між селянами, в цілі відкриття експериментальних стацій, інтензивних культивованих фармів, або для провадження головніших маєтків для загально-громадського добра. Слідуючі за порядком ішли приватні організації і асоціації, при чім першенство давалося «робітничим комунам», групам мужиків і мійських робітників котрі мали згодитися працювати спільними знарядями і спільними силами на певнім шматку землі, і мали ділити продукти між своїми родинами і так само і зиск. Ті нові форми комуні в дійсности були великими фармами, зорганізованими на комуністичних підставах, як для продукції так і для консумції (споживання). Вони знаменито надавалися для праці на перебраних панських посіlostях і домашних фармах і для достарчування, під контролею державного споживчого відділу, необхідних сельсько-господарських продуктів для мійського населення.

Далі за порядком ішли старі російські комуні, котрі значно поліпшилися, після того як старі бувші категорії задоволено через надане додаткових шматків землі до старих наділів, наданих в 1861 р. (по скасованю панщини). Сей старий тип комуні представляє більше старосвітську систему господарки — систему після якої земля є поділена зарівно, але кожда родина задержує і своє майно окремо і фарми незалежно від сусідів. Він має ту хибу що розриває землю на кілька ізольованих полос а то в тій цілі, щоби ніякий член комуні не міг мати щось ліпше від другого. Він не мав ніяких корисних властивостей звичайної системи господарської.

Новий земельний закон, отже, робив все для того аби прищепити новий тип комуні і знищити старий. В літі 1918 р. сотні комун нового типу сотворено в центральних губерніях салдатами і матросами, увільненими з старої армії, фаховими мійськими робітниками котрі, із-за браку сирих матеріялів, були викинені з роботи, і пів-пролетарами, пів-селянами, котрі мали мало землі і котрі, підчас війни, стратили своє майно і средства для самостійного оброблення землі.

З самого початку, отже, було ясно для провідників революції що системі землекористування мусить товаришити цілковита зміна в системі господарки. В роках перед війною пересічна видатність десятини землі в Росії була 52 пуди жита і 61 пуд вівса. В Німеччині та сама скількість землі видавала 132 пуди жита і 141 пуд вівса. Пересічна продуктивна здібність одного російського сільського господаря була багато разів менша від здібности мешканця міста. Послідні доходячи до числа чотирох мільонів на початку 1915 р. витворювали річно на вартість між сім до вісім мільярдів рублів фабричних продуктів, себ-то кожний мійський робітник випродуковував добра вартости 3000 рублів. А 130 мільонів сільських робітників випродуковували річно добра вартости десять мільярдів рублів, себ-то кожний на вартість 125 рублів.

Найбільше інтензивна продукція провадилася в великих посіlostях і від них більша часть продукта вивозилася за границю, не доходячи зовсім до рук російського консумента, а зиск з продажі ішов в руки невеликої аристократичної кліки.

Молода Російська Робітнича Республіка посівши ті всі землі, і опинившись перед необхідністю збільшення продукції, постановила доклати цього через підтримуване нової форми робітничої комуни між селянством і пів-пролетарськими масами. Знова-ж проблема переведення аграрної революції була значно спомагана особливими умовами російського громадянства. При відсутності високо розвиненої господарсько-фермерської системи і системи агрікультурного капіталізму, не було потреби розбивати, як в західній і центральній Європі, числять приватних інтересів, «вільних господарів», інтересів синдикатів земельних. Була лише потреба усунути земельну аристократію і відтак держати на привязи анархістичні інстинкти менше просвіченого селянства. В тім завданю провідникам революції помагав той факт, що в російськiм громадянстві існує, як було зазначено вже передше, численний елемент нефахових робітників, котрі не втратили звязий з селом і котрі таким робом сталися лучником між містом і селом. Ті пів-селяни — пів-пролетарі сталися передовою гвардією революційної армії, навчаючи в літі 1918 р. відстале, зацофане селянство в більше віддалених і глухих закути-нах. Але умовини серед яких се завдане було виконуване виглядали майже бознадійними. Коли Німці і генерал Краснов спинили достарчуване поживи з Дону і України, коли Чехо-Словаки перерізали велику комерційну артерію Волги, і «алянти» закрили вікно на захід від Мурманська, коли фактично економічні вигляди Росії, окруженої імперіялістичними ворогами з всіх сторін, виглядали найчорнішими, Центральна Совецька Екзекутива, ні нащо не зважаючи, взялася до праці, старанно будуєчи нові суспільний лад по селах. Я

був присутній в червні на конференції Центральної Совітської Екзекутиви і Всеросійських Професійних Союзів в Москві саме в найчорнішу годину, коли здавалося що все пропаше. Могло здаватися ліше для тих, хто не має серця льва, признати що революція була невдачею і дозволити пролетаріатови наставити його шню знова під ярмо аграрної аристократії, фінансового капіталу і чужинецьких концесіонерів. Але московські і петроградські робітники справді мали львині серця. Вони були вже ізольовані правительствами цілого світа і тепер з ризикою настроєня проти себе свого власного селянства, яке не розуміло значіня аграрної революції, вони постановили сотворити в кожнім земельнім окрузі «комітети біднійшого селянства», які мали зупинити заможнійші елементи сільського населеня від анархістичних захоплень великих посіlostий і від нищення більших хуторів; котрі мали організувати нові типи комун і мали вчити селянство в тяжкій школі дисципліни що вони мають відвічальність перед революцією так само як і привілейі. Спершу ті комітети убогого селянства були зустрінуті ворожо на селах. Бунти проти республіки вибухли в богатых округах і були піддержувані агентами німецького правительства і других правительств, як показують документи, опубліковані надзвичайною комісією для боротьби з контр-революцією. Якраз так само як Венді і Шампейн збунтувалися проти пролетаріату і дрібної буржуазії Парижа в французській революції і були піддержувані британською експедицією, яка заблюкадувала французські береги, в інтересі «дійсної Франції» так само тепер богацька і невчена частина російського селянства настроїлася проти мійських робітників і півпролетаріату і була спомагана правлячими клясами

Англії, яка доказала лишній раз свою готовість душити всі визвольні рухи в Європі, через конспірацію розбити народний рух в Росії.

Але селянські бунти в центральних губерніях Росії зістали усмирені Совітським Правительством. Була заведена сувора революційна дисципліна і таким робом слова Мірабо: «Ангели не робляться з масла в часі революції» — справдилися.

Що були комітети біднішого селянства?

Вони склалися здебільша з суспільних елементів, про які вже була згадка — з пів-пролетарської і пів-селянської класи. Ся класа терпіла дуже тяжко від війни. Будучи заняті при нефаховій роботі в містах якусь часть року і не маючи спеціальних кваліфікацій, які-би уможлилювали їм найти роботу в середині, вони гналися тисячами в царську армію під свист жандрамських нагаїв. Ті, що вернулися, переконалися що промисл потребує половину того числа рук що передше, в той час як по селах земля, яку вони обробляли кожду весну і літо, за чотири роки або була незачіпана і заросла бурянами або зістала кимсь забрана і її годі було назад взяти. Положенє більшости з них було трагічне, але вони радо приймали ідею формованя робітничих комун в цілі відбудованя своїх знищених господарств. До тих елементів, отже, революційні провідники зверталися в цілі організованя »комітетів біднішого селянства«. Мало помалу впродовж літа 1918 р. ті комітети вирости в західних і центральних губерніях. Вони вибирали своїх членів в лькоальні совіти, усували спекуляторські і богацькі хуторські елементи, які приссалися до

них, взяли в свої руки адміністрацію реквірованя кукурудзи і почали заводити нові робітничі комуни. Ся праця почала приносити плоди. Около жовтня реквіровану поживу почато відсилати в голодуючі міста, і близько 500 нових комун було тоді зареєстровано Хліборобським Комісаріатом. Найдено що почалося від тоді повільне але рдикальне улiпшенє системи господарської і продуктивности землі. В однім місці Тульської губернії зроблено обчисленє, яке показувало, що за старої форми комуни 50 осіб, обробляючих сто десятин землі, кожний працюючи переважно, потребувало 40 коний і 12 плугів. За нової комуни, де кожда особа працювала як член цілого, потрібно було лише 12 коний і 5 плугів.

Таким робом заощадженє часу і видатків уможливлювало робити улiпшеня, що в свою чергу збільшувало продуктивність.

НЕ ЛІГА КАПІТАЛІСТИЧНИХ НАЦІЙ АЛЕ ЛІГА ВІЛЬНИХ РОБІТНИКІВ.

Можна до безконечности описувати нові суспільні перспективи які відкрилися перед мійським і сільським населенєм Росії яко результати земельних і індустриальних законів, проведених правительством Совітської Республіки. Вся та творча соціална праця, найбільша і подиву гідна того рода, яка тільки колинебудь була пробувана в історії людства — та де, — в богатях книж- в брошурці але в книжці — та де, — в богатях книжках. І не забуваймо, все те твориться тепер, коли я пишу отсі стрічки, помимо грому революційної війни, в

якій Червона Гвардія російських робітників і селян боронить свою Робітничу Республіку перед атаками на ню зо вні з боку наймитів лондонських, берлінських, парижських і ню-йорських бірж. Але досить і написаного щоби показати що те що діється тепер в Росії не є робота юрби божевільних або купи рабівників. Рабівниками є ті, котрі цілі роки за царизму ссали житеві соки і кров російської робітничої кляси і селянства, роблячи з неї рабів в цілі збереження зисків синдикатів в місті і Вол стріт. Божевільні є ті, котрі думають, що вони зможуть, через скинене правительства Совітської Республіки при помочи карних експедицій, наложити назад ярмо фінансового капіталу на російських робітників і селян. Божевільні, я кажу, бо як-би навіть ті експедиції мали успіх, то чи-ж правдоподібно аби російський народ можна ще раз пхнути в неволю?

Неволя значить коли поневолена особа має бути або більшою силою або підступом змушена слухати і працювати для свого пана. Чи може та сила бути стало застосована аби держати в неволі 180 міль. народа? Можуть вони бути ошукані так аби доставили знова свої карки під ярмо? Російський робітник і мужик вперше пізнав що значить бути вільною людиною і він може сказати: «Я більше не раб, **civis Romanus sum**».

Чи можна-ж говорити що російська революція принесла хаос і анархію в східну Европу? Чи не можна вірніше сказати що творцями анархії є ті, що в протягу чотирох літ божевілья вбили, ранили 25 мільонів людських істот, знищили вартости тисячі мільярдів фунтів добра яке природа дала людям в тій цілі аби мілітар-

ні кліки могли мати славу а банкирі могли вести економічні війни та наживатися коштом крові і сліз народу? Так, існує анархія і хаос в західній і центральній Європі — і вона гне гнилий будинок фінансового капіталу до долу. Законність і порядок завважається в країні, котра не дивлячися на всі спроби посіяти в ній анархію зовні, старанно будує новий соціальний лад, в яким робітники вчаться контролювати свої власні індустрії а селяни вчаться працювати, не як раби свого пана, але як члени комуністичного громадянства. Провідники большевиків, що зробили жовтневу революцію і сотворили Совітське Правительство знали що роблючи свої спроби, вони мають за собою маси. Вони застали країну кинену в болото капіталістичного хаосу і імперіялістичної війни; вони зліквідували ту війну і вичистили геть феодалістичний і капіталістичний лад, який автоматично підкопував себе в тій війні; вони зорганізували найбільше свідомий і просвічений елемент між робітничою клясою в містах і селах і поборювали ті елементи селянства які, не розуміючи вимог і потреб хвилі, намагалися іти проти — соціальними стежками. Доконавши се вони відтак положили фундамент економічної, переходової від фінансового капіталізму до державного соціалізму, системи. І щоби не сталося в будучности, *їх праця не може пропасти, бо в кожній країні світа, назирають умовини, котрі пхають робітничі маси покласти край старому соціальному і економічному ладови.*

І не через лігу ні фінансових капіталістів ні так званих «демократичних» націй, що правляться тими капіталістами, може бути здобута воля для людства.

Ліги того типу сотворені в деяких частях Росії на

Дону, на Україні і на Кубані під спільною наукою аліантських і німецьких військових клік, що правда не ворогують одні з другими коли розходиться о спільні класові інтереси. Се є нова форма священого союзу не для оборони незалежности підданих, як то було в минувшім століттю, але для оборони наживних привілеїв банкірів.

Ліга націй — може бути дійсністю лише тоді як провідники народів Європи і Америки побачать те, що побачили провідники російської революції в жовтні 1917 р. а саме, що перебудова цілого фундаменту громадського життя всього людства є першою важною передумовою для сотвореня палацу народного мира. І тільки тоді буде ліга націй в дійсности, — ліга вільних, освободжених робітників, які становлять ті нації. Тоді старий лад в Європі буде заміщений новим ладом, який з причин, наведених висше, вперше появился в Росії і простелеє поволі свій шлях в інші краї.

І так до російської революції ми можемо застосувати слова великого французького соціалістичного філософа Жана Жореса, з його вступу да «Історії французької революції»:

«Зрозуміймо значіне тої фундаментальної економічної еволюції, яка находить свій вислів в народних інституціях націй, як рівнож і те спокійне стремління духа до осягнення вічної правди, тої осяйної, висшої особистої свідомости, яка нищить терпіня, тиранства і смерть».

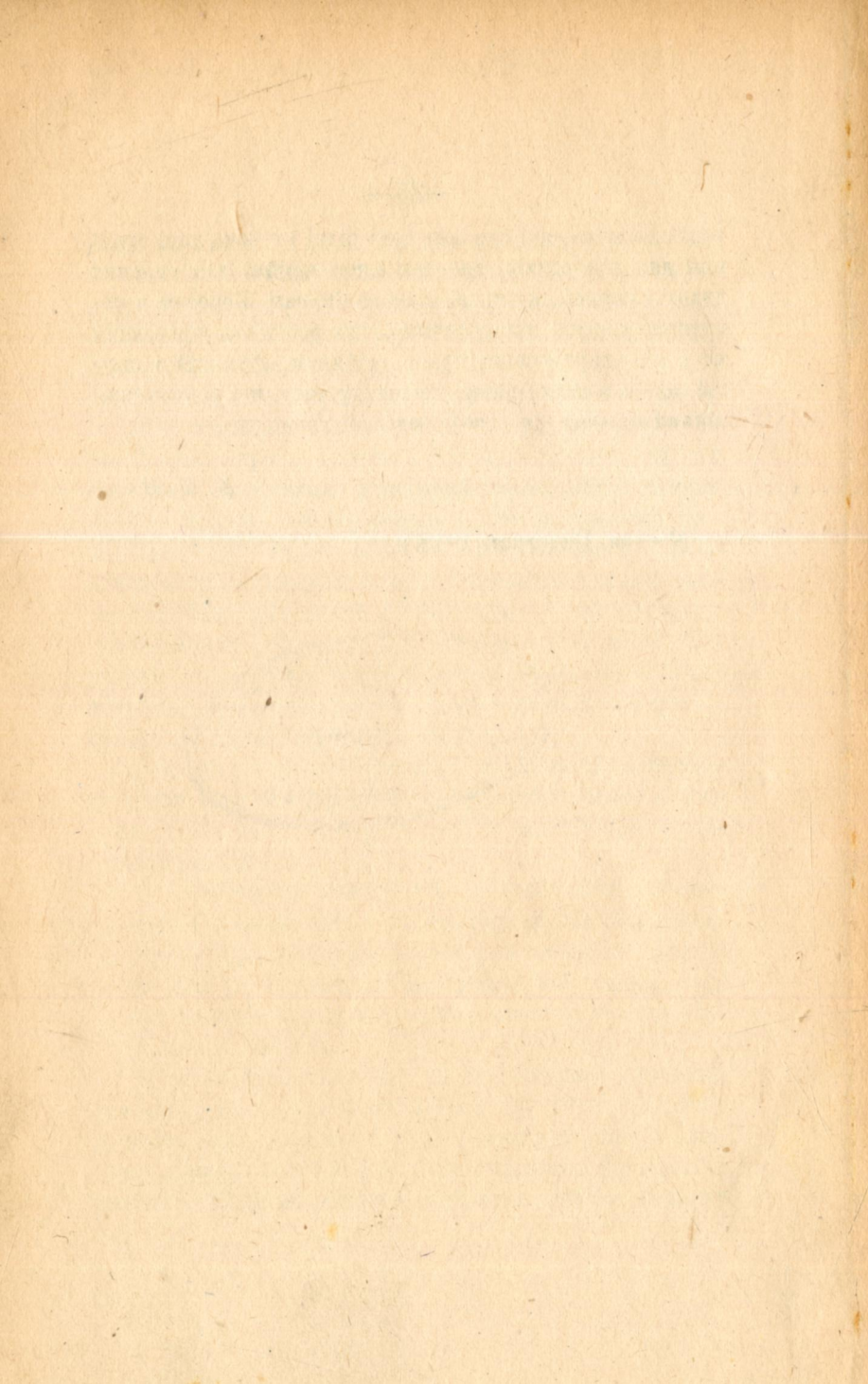
Ті слова були написані для французької революції яка ліквідувала старий суспільний лад. Вони не менше правдиві нині супроти російської революції, яка в свою чергу ліквідує лад, який зробила можливим французька революція. І як ми збагнемо дійсне значіне тих великих

рухів людства, які бувають такі рідкі і є вони такі страшні для слабодухів, але так многонадійні для сильних духом і серцем, в зміслі піддаванім нам Жоресом в повисших словах, ми побачимо, що російська революція не є як анархістична праця осібників, фракцій і партій, але є вона як напис на шляху часу, що робить спокійний прогрес (поступ) людської громади.

М. Ф. П.

Москва, Падолист, 1918 р.







663307

И 60.850

20275
М. ФІЛІПС ПРАЙС

СТАРИЙ ЛАД В ЕВРОПІ
І НОВИЙ ЛАД В РОСІЇ.



З англійського перекладу — Е. Крук.

ЦІНА 15 ЦЕНТІВ

1919

ВИДАНЄ 6-ГО ВІДДІЛУ У. Ф. С. П.
В НЮАРКУ, Н. ДЖ.